

TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION FAOLLIGINI OSHIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR

**Dagarov Bekzod
Muzaffar o'g'li**

*PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
mustaqil izlanuvchisi*

Tijorat banklarining investitsion faolligini oshirish masalasi zamonaviy iqtisodiy rivojlanish sharoitida muhim strategik yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Banklar iqtisodiyotning real sektorini moliyalashtirish, yangi investitsiya loyihalarini qo'llab-quvvatlash va innovatsion faoliyatni rag'batlantirish orqali iqtisodiy o'sishning asosiy drayverlaridan biri sifatida maydonga chiqadi. Biroq, ushbu jarayonda tijorat banklarining investitsion faolligini yetarli darajada oshirishga to'sqinlik qilayotgan qator tizimli va institutsional muammolar mavjud.

Avvalo, bank tizimida uzoq muddatli moliyaviy resurslarning yetishmasligi investitsiya loyihalarini keng miqyosda moliyalashtirish imkoniyatlarini cheklaydi. Depozit bazasining asosan qisqa muddatli xarakterga ega ekanligi banklarning uzoq muddatli investitsiyalarga kirishishini murakkablashtiradi. Shu bilan birga, moliyaviy bozorlarning yetarli darajada rivojlanmaganligi, kapital bozorining chuqurlashmaganligi ham investitsiya faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

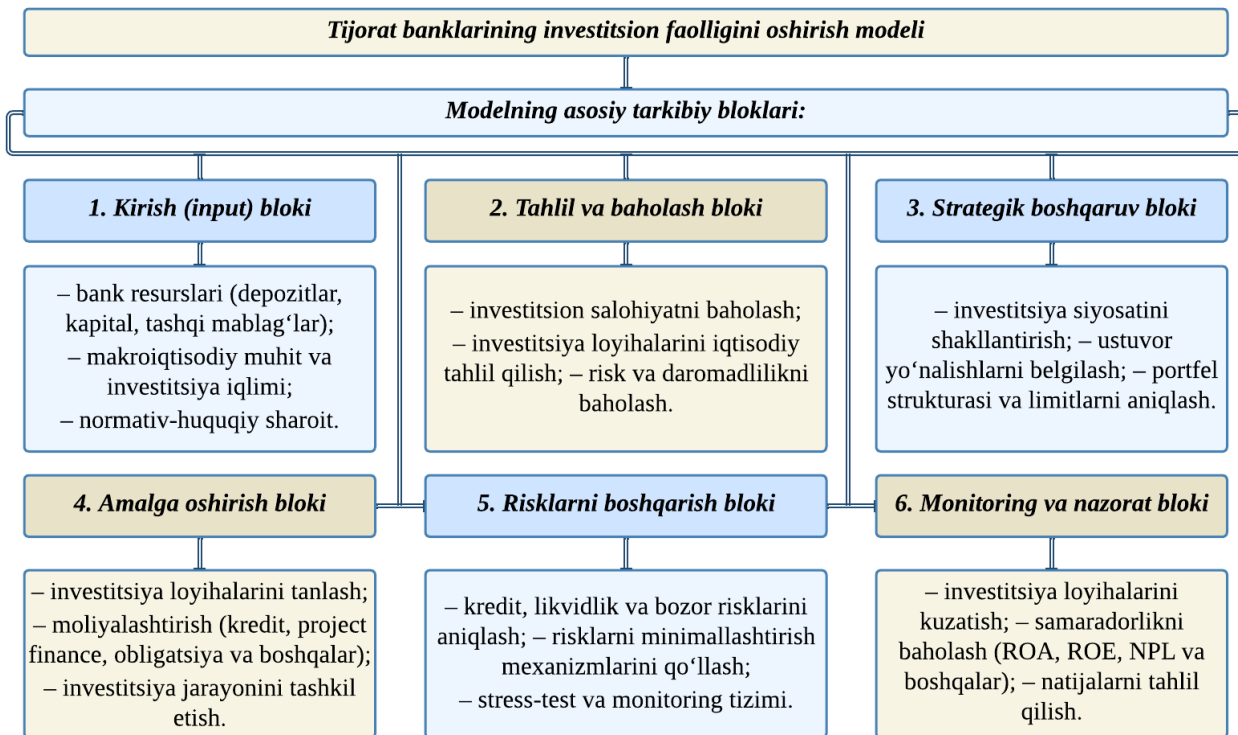
Bundan tashqari, risklarni baholash va boshqarish tizimlarining yetarli darajada takomillashmaganligi banklarning investitsion qarorlar qabul qilishida ehtiyotkorlikni oshirib, investitsion faollikni pasaytiradi. Kredit va investitsiya risklarining yuqoriligi, axborot asimmetriyasi va loyihalar bo'yicha ishonchli ma'lumotlarning yetishmasligi muhim muammolardan hisoblanadi.

Shuningdek, innovatsion moliyalashtirish instrumentlaridan foydalanish darajasining pastligi, raqamli texnologiyalarni keng joriy etishdagi sustlik ham banklarning investitsion salohiyatini to'liq ishga solishga to'sqinlik qiladi. Tashkiliy-boshqaruv tizimidagi kamchiliklar, kadrlar malakasining yetarli emasligi va strategik rejalashtirishdagi zaifliklar ham muhim omillar sirasiga kiradi.

Umuman olganda, tijorat banklarining investitsion faolligini oshirishdagi mavjud muammolarni kompleks tahlil qilish va ularni bartaraf etish bo'yicha samarali mexanizmlarni ishlab chiqish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashning muhim sharti hisoblanadi.

Tijorat banklarining investitsion faolligini oshirish iqtisodiyotni modernizatsiya qilish va barqaror o'sishni ta'minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Banklar investitsiya jarayonining asosiy moliyaviy vositachisi sifatida real sektorni rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shu sababli, ularning investitsion faoliyatini samarali tashkil etish aniq va tizimli model asosida amalga oshirilishi zarur. Mazkur

model bank resurslaridan oqilona foydalanish, investitsiya qarorlarini asoslash va risklarni boshqarishni kompleks tarzda birlashtiradi hamda investitsiya jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

-rasm. Tijorat banklarining investitsion faolligini oshirish modeli¹

Tijorat banklarining investitsion faolligini oshirish modeli o‘zaro bog‘liq tarkibiy bloklardan iborat bo‘lib, ularning har biri investitsiya jarayonining muhim bosqichlarini qamrab oladi. Kirish bloki bank resurslari, makroiqtisodiy muhit va normativ-huquqiy sharoitlarni inobatga olib, investitsiya faoliyatining boshlang‘ich asosini shakllantiradi. Tahlil va baholash bloki orqali investitsion salohiyat aniqlanadi hamda loyihalarning iqtisodiy samaradorligi chuqur o‘rganiladi.

Strategik boshqaruv bloki investitsiya siyosatini belgilash va ustuvor yo‘nalishlarni aniqlash orqali resurslarni optimal taqsimlash imkonini beradi. Amalga oshirish bosqichida esa tanlangan loyihalar moliyalashtirilib, investitsiya jarayoni amaliy jihatdan ro‘yobga chiqariladi. Shu bilan birga, risklarni boshqarish bloki investitsiya faoliyatining xavfsizligini ta‘minlab, ehtimoliy yo‘qotishlarni minimallashtiradi.

Monitoring va nazorat bloki orqali investitsiya loyihalarining samaradorligi baholanadi hamda natijalar tahlil qilinadi. Ushbu modelning izchil qo‘llanilishi tijorat banklarining investitsion salohiyatini oshirish, moliyaviy barqarorligini mustahkamlash va iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

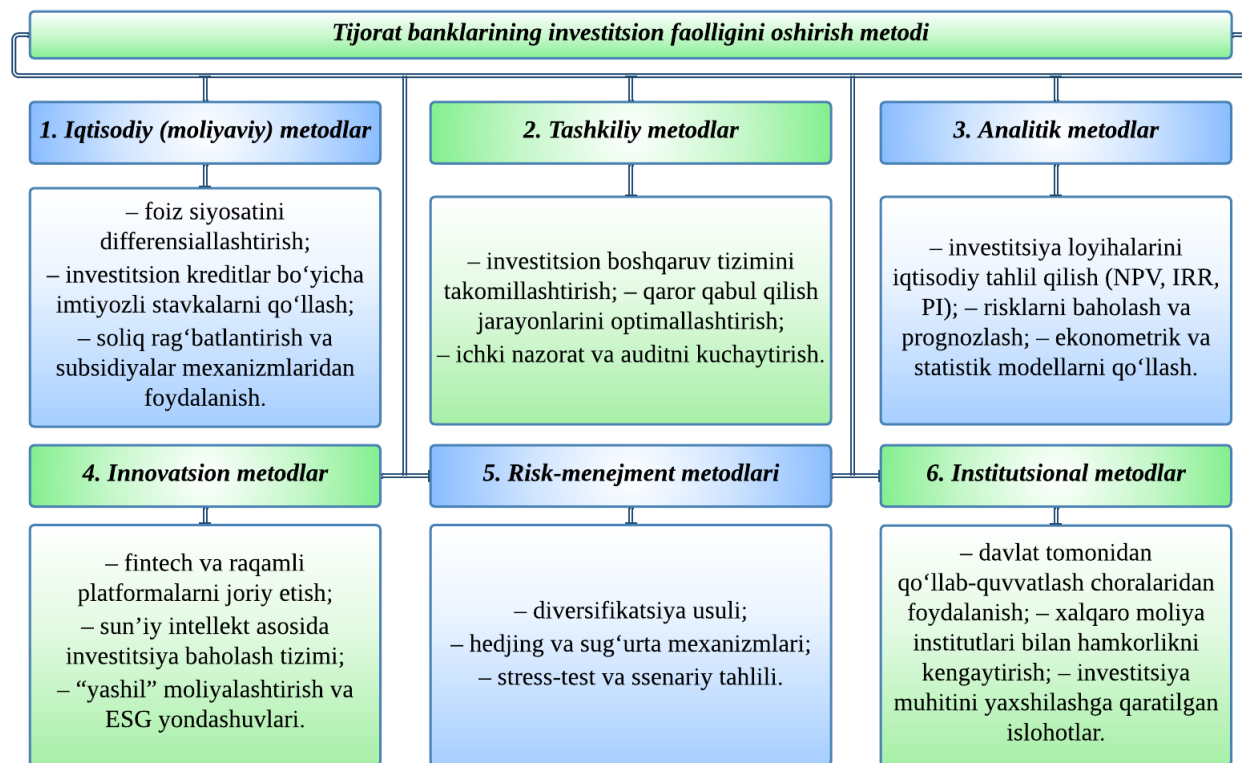
Tijorat banklarining investitsion faolligini oshirish iqtisodiy o‘rnatishni ta‘minlash va real sektorni moliyaviy qo‘llab-quvvatlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Banklar investitsiya jarayonining asosiy ishtirokchisi sifatida samarali metodlardan foydalanish orqali o‘z investitsion salohiyatini oshirishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, investitsion faoliyatni rivojlantirishda iqtisodiy, tashkiliy, analitik, innovatsion hamda risk-

¹ Muallif tomonidan tayyorlangan.

menejment va institutsional metodlarni kompleks qo'llash zarur. Mazkur metodlar tizimi banklarning investitsiya qarorlarini asoslash, risklarni kamaytirish va moliyaviy resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi.

Tijorat banklarining investitsion faolligini oshirish metodlari o'zaro bog'liq va bir-birini to'ldiruvchi yondashuvlar majmuasidan iboratdir. Iqtisodiy (moliyaviy) metodlar orqali foiz siyosatini moslashuvchan yuritish, imtiyozli kreditlash hamda soliq rag'batlantirish mexanizmlarini qo'llash banklarning investitsiya hajmini oshirishga xizmat qiladi. Tashkiliy metodlar esa boshqaruv tizimini takomillashtirish va qaror qabul qilish jarayonlarini optimallashtirish orqali investitsiya faoliyatining samaradorligini oshiradi.

Analitik metodlardan foydalanish investitsiya loyihalarini chuqur baholash, ularning daromadlilik va risk darajasini aniqlash imkonini beradi. Innovatsion metodlar, xususan, fintech, sun'iy intellekt va ESG yondashuvlari banklarning zamonaviy talablarga moslashuvini ta'minlab, investitsiya jarayonlarini yanada samarali qiladi. Risk-menejment metodlari esa ehtimoliy yo'qotishlarni kamaytirish va moliyaviy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

-rasm. Tijorat banklarining investitsion faolligini oshirish metodi²

Shuningdek, institutsional metodlar orqali davlat qo'llab-quvvatlovi va xalqaro hamkorlikni kengaytirish investitsion faollikni rag'batlantiradi. Umuman olganda, mazkur metodlarning kompleks qo'llanilishi tijorat banklarining investitsion salohiyatini oshirish, risklarni samarali boshqarish va iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirishning muhim omili hisoblanadi.

² Muallif tomonidan tayyorlangan.